

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
Földtudományok Doktori Iskola

**Turisztikai térhasználat a desztinációfejlesztésben –
a Balaton példája**

PhD-értekezés tézisei

Horváth Zoltán

Témavezető
Dr. Szabó Géza
habilitált egyetemi docens

PÉCS, 2020

A doktori iskola neve, címe:

Pécsi Tudományegyetem
Természettudományi Kar
Földtudományok Doktori Iskola
7624 Pécs, Ifjúság útja 6.

A doktori iskola vezetője:

Dr. Geresdi István
egyetemi tanár
PTE TTK Földrajzi és Földtudományi Intézet
Földtani és Meteorológiai Tanszék

A doktori témacsoport címe:

Turizmusföldrajz

A doktori témacsoport vezetője:

Dr. Aubert Antal CSc
egyetemi tanár
PTE TTK Földrajzi és Földtudományi Intézet
Turizmus Tanszék

Témavezető:

Dr. Szabó Géza
habilitált egyetemi docens
PTE TTK Földrajzi és Földtudományi Intézet
Turizmus Tanszék

1. Bevezetés

A desztinációk tudatos és hosszú távú tervezésének, valamint a célterületek termékfejlesztésének alapja az oda érkező turisták szokásainak ismerete. Utóbbi mára elengedhetetlen annak érdekében, hogy a kínálati oldal célzottan és sikeresen léphessen a turisztikai piacra, valamint megőrizhesse versenyképességét a célterületek egyre inkább kiélesedő versenyében. Éppen ezért, a desztinációfejlesztés során kiemelten fontos ismerni a célterületre érkező vendégek motivációját – a kereslet egyik fő jellemzőjét –, amely alapjaiban határozza meg a vendégek magatartását és turisztikai térhasználatát.

A kereslet szempontjából a desztináció határai nehezen megfoghatók, turistánként és a turisták motivációja alapján is eltér, hogy egy-egy területet hogyan érzékelnek az oda érkező vendégek. Az úti célként kiválasztott területre érkező vendégek fejében élő tér-képnek az ismerete révén a látogatók által felkeresett helyszínek és attrakciók kirajzolják a turisták főbb mozgásvonalait, melynek területi megoszlásában sokszor erőteljes koncentráció figyelhető meg.

Disszertációmban a turisztikai desztináció menedzsment szervezetek tevékenysége által koordinált területek és a desztinációba érkező turisták által kialakított desztináció-kép közti különbségeket és hasonlóságokat vizsgálom. A feltáró elemzést és értékelést az egyik legnépszerűbb hazai desztinációban, a Balatonnál végzettem el. Arra kerestem a választ, hogy a menedzsment szervezetek által mesterségesen lehatárolt terület, mint desztináció milyen mértékben fedi le a turisták által bejárt térségeket.

Az európai uniós források megjelenése a vendégforgalmában és vendégéjszaka számában bővülő turisztikai régiókban, mint amilyen a Balaton is, kiemelt lehetőséget teremtett a termék- és szolgáltatásfejlesztésre. Az elmúlt évtized fejlesztéseinek köszönhetően a korábbi központok mellett országosan és a Balaton térségében egyaránt új centrumok alakultak ki.

Az értekezés kutatási mintaterületét a 429/2016. (XII. 15.) Korm. rendelet által kijelölt települések csoportja, a Balaton Kiemelt Turisztikai Térséget jelentette.

2. Célkitűzések

Az értekezés célja a desztinációfejlesztés és desztináció lehatárolás által erőteljesen érintett, de mindeztidáig kevés figyelmet élvező turisztikai térhasználat problémakörének vizsgálata. Az elvégzett empirikus vizsgálatok lehetővé teszik annak a bemutatását, hogyan alakul a Balaton turisztikai célú használata, mely települések a desztináción belüli mozgások célpontjai, milyen tevékenységeket végeznek az ideérkező turisták és milyen módon befolyásolja a térhasználat alakulását a turisztikai desztináció menedzsment szervezetek munkája. A Balaton turisztikai térség turisztikai térhasználatának feltáráshoz a következő célkitűzések kerültek meghatározásra:

- A hazai és nemzetközi szakirodalom áttekintése révén a turisztikai térhasználat vizsgálatának módszereit feltárni, valamint azok alkalmazásának lehetőségeit, előnyeit és megkötéseit értékelni a Balaton turisztikai térség vonatkozásában.
- A kínálat és kereslet hivatalos statisztikai adataira támaszkodva feltárni a Balaton turisztikai térség turizmusának térszerkezetét.
- Az európai uniós forrásokból megvalósult vagy támogatói döntéssel bíró fejlesztések, különösen a dedikáltan turizmusfejlesztésre fordítható források allokációjának területi és időbeli változásainak feltárása, figyelembe véve a part menti és a háttértelepülések közötti differenciák értékelését.

- Bemutatni a Balaton turisztikai térség desztináció menedzsment szervezeteinek tevékenységét, valamint felmérni a turisztikai térhasználat alakítására alkalmas attrakció- és látogatómenedzsment módszerek és eszközök alkalmazását.
- A Balaton turisztikai térség turisztikai térhasználatának feltárása, a desztináción belüli turisztikai mozgások feltérképezése révén felmérni, hogy mennyire sikeresek a térségi együttműködések, hol húzódnak a desztinációk vélt és valós határai.
- A kereslet turisztikai térhasználatát befolyásoló tényezők és azok szerepének azonosítása.

A disszertáció az alábbi kérdésvetések elemzésére és értékelésére épül:

1. Az európai uniós források felhasználásával megvalósuló turisztikai fejlesztések hogyan hatottak a turisztikai kínálat összetételére és területi koncentrációjára?
2. A turisztikai kínálat területiségében rejlő különbségek a célterületre látogató vendégek turisztikai térhasználatában is visszaköszönnek-e?
3. A desztináció menedzsment szervezetek innovatív tevékenységeik révén aktív irányítói-e a kereslet turisztikai térhasználatának, vagy csak a lehetőségeket teremtik meg?
4. A helyi szintű desztináció menedzsment szervezetek és önkormányzatok közös munkájával létrehozott térségi desztinációk határai átfedésben vannak-e a desztinációba érkező vendégek turisztikai térhasználatát által kijelölt desztináció határokkal?

3. Kutatási módszerek

3.1. Primer kutatás

Az értekezés megírásához az alábbi primer kutatásokat alkalmaztam:

- A Balaton turisztikai térség belföldi vendégeinek kérdőíves felmérése a desztináción belüli mozgásokról és az azokat kiváltó tényezőkről.
- A Balaton turisztikai térségben működő Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) szervezetek kérdőíves felmérése a turisztikai térhasználat alakítására tett kísérletek és módszerek feltárására, valamint együttműködéseikre, külső és belső kapcsolatrendszerükre, termékfejlesztési, márkázási és marketing tevékenységeire fókuszálva.
- Szakmai interjúk készítése balatoni TDM menedzserekkel, valamint a Regionális Operatív Programok Közreműködő Szervezeteinek és Irányító Hatóságának referenseivel, vezetőivel.

A kutatás legfontosabb és legtöbb erőforrást igénylő primer módszere a vendégkör kérdőíves megkérdezése volt, amelyre 2019. június 29 és 2019. augusztus 23. között került sor, a Balaton turisztikai térség településein. A mintavételezés alapja a Balaton turisztikai térség településein 2018. évben regisztrált összes belföldi vendégszám volt. A kérdőíves megkérdezés célja a klasszikus vendégkörfelmérésen túlmutatva, területspecifikus kérdések alkalmazásával a desztináción belüli mozgások és azok kiváltó tényezőinek azonosítása volt.

A kutatási tervben 800 kérdőívben határoztam meg az elérni kívánt elemszámot, amelyből 773-at sikerült teljesíteni. A kutatási tervben meghatározott mintavétel 96,625% pontossággal került kivitelezésre. A minta szerkezete a kijelölt térség KSH által a kereskedelmi és a magán szálláshelyeken összesen regisztrált, a felmérést megelőző teljes naptári év (2019) belföldi vendégzsámait alapul véve területileg reprezentatív, melyet a kiinduló adatokon végzett sztochasztikus modellezés biztosít. A folyamat eredményeként az egyes településeken regisztrált vendégzsámok (tényszámok) és a mintában részesedés között az abszolút részesedés eltérés 12,767% volt.

A Balaton turisztikai térségben tevékenykedő TDM szervezetek jellemzőinek és tevékenységeinek megismeréséhez végzett kérdőíves felmérésre 2020-ban került sor. Az online megosztott űrlap 21 helyi és 3 térségi TDM szervezetnek került megküldésre, amelyre 18 helyi és 3 térségi TDM szervezet válaszolt. A 68 kérdést tartalmazó kérdőív célja ezen TDM szervezetek jellemzői és tevékenységei alapján a helyi és a térségi szinten jelenlévő kísérletek, illetve potenciálisan alkalmazható eszközök és módszerek feltárása a turisztikai térhasználat alakítására.

Az interjúk alkalmával a helyi és térségi turisztikai szereplők segítségével sikerült megismerni a TDM szervezetek tevékenységeit, a helyi és térségi szinten ellátott feladatok különbségeit. A turizmusfejlesztési programok közreműködő szervezeteinek, irányító hatóságainak munkatársaival folytatott párbeszéd az európai uniós fejlesztési források allokációjának és a beavatkozások prioritásainak térbeli és időbeli változásainak nyomon követéséhez, a folyamatok hátterében húzódó döntések megismeréséhez járultak hozzá.

3.2. Szekunder kutatás

- A téma nemzetközi szakirodalma, főként a turisztikai térhasználat vizsgálati módszereinek, eszközeinek és eredményeinek angol nyelvű szakirodalom jelentette a disszertáció és a primer kutatás elméleti megalapozását.
- A témához kötődő hazai szakirodalom feldolgozásának központi elemeit a turisztikai desztináció és a desztinációfejlesztés mellett a TDM szervezetek tevékenységeihez kapcsolódó munkák jelentették.
- A szekunder források másik nagy csoportját az országos fejlesztéspolitikai dokumentumok (Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió, Országos Területfejlesztési Konceptió, Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió) és a turizmus szakpolitika ágazati tervei (Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-2013, Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030) jelentették. A forrásallokációs vizsgálathoz kapcsolódóan a turisztikai témájú pályázati felhívások (21 darab) is áttekintésre kerültek.
- A Területi és strukturális különbségek a Balaton turizmusában című alfejezetben a turizmus kínálati és keresleti jellemzőihez felhasznált adatok a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) online elérhető „Tájékoztatói adatbázisa” és „Turizmus, vendéglátás” adatbázisaiból származnak.
- A Balaton turisztikai térség vonzerőbázisának és programkínálatának bemutatása és értékelése a Magyar Turisztikai Ügynökség (korábban Magyar Turizmus Zrt.) a tourinform.hu oldal adatbázisa alapján került felépítésre, melyet kiegészítettek a Kék Hullám Zászló minősítésben részesülő strandok és az Országos egészségturizmus fejlesztési stratégiában szereplő minősített fürdők. A balatoni programkínálatot és annak jellemző tulajdonságait két balatoni programajánló felületről (csodalatosbalaton.hu és welovebalaton.hu) gyűjtöttem össze. Az adatbázis alapján a Balaton térségében 2019.01.01 és 2019.12.31 között 868 rendezvény került

megrendezésre. A kínálat elemeit korábbi, társszerzőkkel jegyzett publikációmban alkalmazott módszertant követve a vonzerejük alapján három csoportba kerültek besorolásra, majd települési szinten abszolút turisztikai potenciált (településen található vonzerők vonzásértékeinek összege) becsültem meg.

- Az európai uniós turizmusfejlesztésre szánt források allokációjának vizsgálatához 185 település 8541 (ebből 285 turisztikai témájú felhívásból támogatott) 2004. május 1. és 2019. március 31. között támogatásban részesült pályázatának adatait tartalmazó adatbázisát hoztam létre. Az adatbázis felépítéséhez a palyazat.gov.hu oldal támogatott projektkeresője mellett a terkepter.nfu.hu oldalak keresőit használtam fel. A projektekre vonatkozó információkat a fő megvalósítási helyszín települése alapján rendeltem a 185 településhez. Az adatbázis-építést követően az IBM SPSS Statistics 23.0 verziójában varianciaanalízist végeztünk az elnyert fejlesztési források térbeli és időbeli változásainak feltárára.
- A közösségi média felületek közül a legnagyobb azonnali fénykép megosztás céljából létrehozott platformon (Instagram) tartomelemzéssel került felmérésre a Balatonhoz kapcsolódó leggyakoribb kulcsszavak és a bejelentkezések helyszínének területisége, amely a Balaton vonzásának területiségéhez nyújtott érdekes információkat, azonban önmagában a turisztikai térhasználat mérésére nem alkalmas módszer.
- A Balaton turisztikai térség keresleti és kínálati elemeinek, a forrásallokáció térbeli és időbeli megoszlásának, valamint a vendégkörfelmérés alapján a turisztikai térhasználat jellegzetességeit térképi ábrázolással szemléltettem, amelyet az ArcGIS 10.2 térinformatikai szoftverben végeztem el.

4. Az eredmények összefoglalása

4.1. Áttekintettem a turisztikai térhasználat vizsgálatának módszereit és eredményeit, valamint a mintaterület adottságait figyelembe véve értékeltem a módszerek alkalmazásának lehetőségeit.

A dolgozatban kitűzött célok megválaszolásához először a hazai és nemzetközi szakirodalom alapján a turisztikai térhasználat kutatási módszereinek feltárását végeztem el. Ezt követően azok alkalmazásának lehetőségeit, előnyeit és megkötéseit kellett értékelnem a Balaton turisztikai térség vonatkozásában, a megfelelő kutatási módszer kiválasztásához.

A szakirodalmi áttekintés alapján a 174 településből álló Balaton turisztikai térségben az elektronikus technológiák felhasználásával történő passzív megfigyelés nem bizonyult megvalósíthatónak. A nemzetközi kutatásokban széleskörűen alkalmazott *GPS alapú megfigyelési módszerrel* zajlott vizsgálatok mintaterületein egyértelműen azonosíthatók a látogatók kilépési és belépési pontjai, például egy tematikus parkban vagy történelmi kisvárosban, azonban nagyobb kiterjedésű földrajzi tércategóriában, például üdülőkörzetben nem végeztek ilyen kutatásokat. A számos településre kiterjedő, nagymennyiségű szálláshely- és attrakciókínálattal rendelkező összetett térség esetében a módszer adaptálására nem nyílt lehetőség. Az eszközpark felállítása és az együttműködő partnerek felkutatása is jelentős terhet ró a kutatókra.

A *mobiletelefonok cellainformációjának* felhasználása a nemzetközi kutatásokban jelen van, valamint szakmai rendezvényeken a Magyar Turisztikai Ügynökség is beszámolt a felhasználásáról. A módszer alkalmas nagy térbeli kiterjedésű desztinációban, például Tibetben, az emberek térbeli és időbeli mozgásainak pontos követésére, azonban az így

keletkező nagy mennyiségű adat már a „Big Data” kérdésköréhez vezet. A módszer hátránya a hozzáférhetőség korlátozottsága, mivel nem profitorientált kutatáshoz gyakorlatilag megfizethetetlen nagyságrendű erőforrás rendelkezésre állását feltételezi.

A felhasználók által létrehozott *közösségi média tartalmak* elemzése a desztináció márkáépítésében és a vendégek véleményének pontosabb megismerésében nyújthat már napjainkban is, de a jövőben még nagyobb segítséget. A turisztikai térhasználati vizsgálatokban való alkalmazása a mintaterület vonatkozásban megkérdőjeleződött. Egyrészt a nemzetközi szakirodalomban a leggyakrabban vizsgált közösségi média felületeken (Flickr és Twitter) megosztott tartalmak a nagyvárosokban csúcsosodnak ki, a Balaton térségében esetében nagyságrendekkel elmarad a nemzetközi kutatásokban vizsgált elemszámtól. Másrészt a dolgozatban újszerű kutatásként megjelenő Instagram tartalomelemzést nehezíti a saját (privát) profilok magas aránya és a nyilvános tartalomfelfedezést célzó API-k elérésének korlátozásából fakadó, a földrajzi pozíció és a poszt tartalma közötti összeköttetés 2018-as megszüntetése.

Az értekezés elkészítéséhez *kérdőíves felmérést* alkalmaztam, amelynek hátrányaira a nemzetközi szakirodalom többször is rámutatott és korábbi felméréseimben tapasztaltam is (például: adatvesztés), azonban a kérdések összeállításával a vendégek desztináción belüli tevékenységeiről és mozgásairól is képet lehet szerezni, melyek felmérésére eddig nem tettek kísérletet.

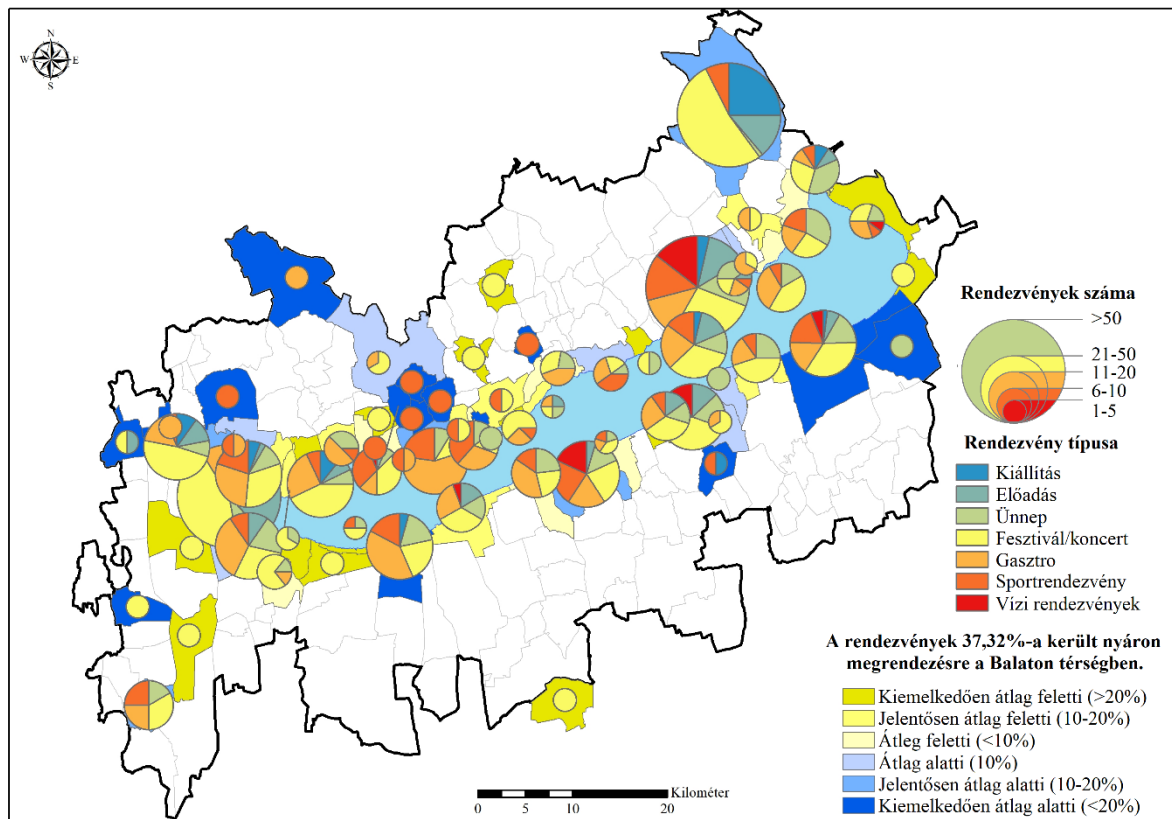
4.2. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) statisztikai adatira támaszkodva feltártam a Balaton turizmusának területi és strukturális különbségeit.

A disszertációban a Balaton turisztikai térség keresleti és kínálati elemeinek területi különbségeit kartodiagramok segítségével mutattam be. A turisztikai infra- és szuprastruktúrának a kereslet turisztikai térhasználatának kijelölésében meghatározó szerepe van. Egy kiterjedtebb földrajzi határokkal bíró térség turizmusára jellemző, hogy sem a kereslet, sem a kínálat nem jeleik meg minden részén ugyanolyan intenzitással. Bizonyos területeken koncentráltabban, valahol mérsékeltebben, máshol egyáltalán nem érzékelhető a turizmus. A szálláshelykínálat összetétele és minősége, az attrakciók és programok vonzereje, elhelyezkedése, valamint hozzáférhetőségének ideje mind befolyásolja a térhasználatot.

A kínálat jellemzői között a szálláshely kapacitás statisztikai adatai mellett törekedtem a vonzerőkínálat térbeli elhelyezkedését és összetételét is értékelni. A Balaton turisztikai térség attrakciói a tourinform.hu oldal adatbázisáról kerültek leválogatásra. Az attrakciók vonzásintenzitásuk és turizmusban betöltött szerepük alapján három kategóriába kerültek besorolásra. Az első csoportba kerültek az imázszformáló, kiemelkedő vonzerővel bíró attrakciók, természeti és kulturális értékek. A második csoportba soroltam azokat az attrakciókat, amelyek bár nem elsődleges célpontjai a desztinációba érkező vendégeknek, de ott tartózkodásuk alatt nagy valószínűséggel felkeresik majd. A harmadik típusba a szűkebb, speciális érdeklődési körű vendégek által felkeresett látnivalók kerültek, illetve olyan, elsődlegesen kultúrtörténeti emlékek, amelyeknél az attrakció bemutatása és az átélhető élmény kevésbé vonzóan vagy interaktívan jelenik meg. Minősítési rendszeremben az attrakciók súlyozásánál az első csoportba tartozó attrakciókhoz 6 pontot, a másodikba tartozókhöz 3 pontot, míg a harmadik típusba kerülőkhöz 1 pontot társítottam. Az attrakciók vonzerőértékeinek összegével becsültem az egyes *települések abszolút turisztikai potenciálját*.

A balatoni programkínálatot és annak jellemző tulajdonságait két balatoni programajánló felületről (csodalatosbalaton.hu és welovebalaton.hu) gyűjtöttem össze. Az adatbázis alapján a Balaton térségében 2019. január 1 és 2019. december 31 között 868 rendezvény került megrendezésre. Az adatbázis alapján került térképi ábrázolás feltárja a Balaton turisztikai térség rendezvényeinek térbeli, időbeli és típusok szerinti megoszlását (*I. ábra*).

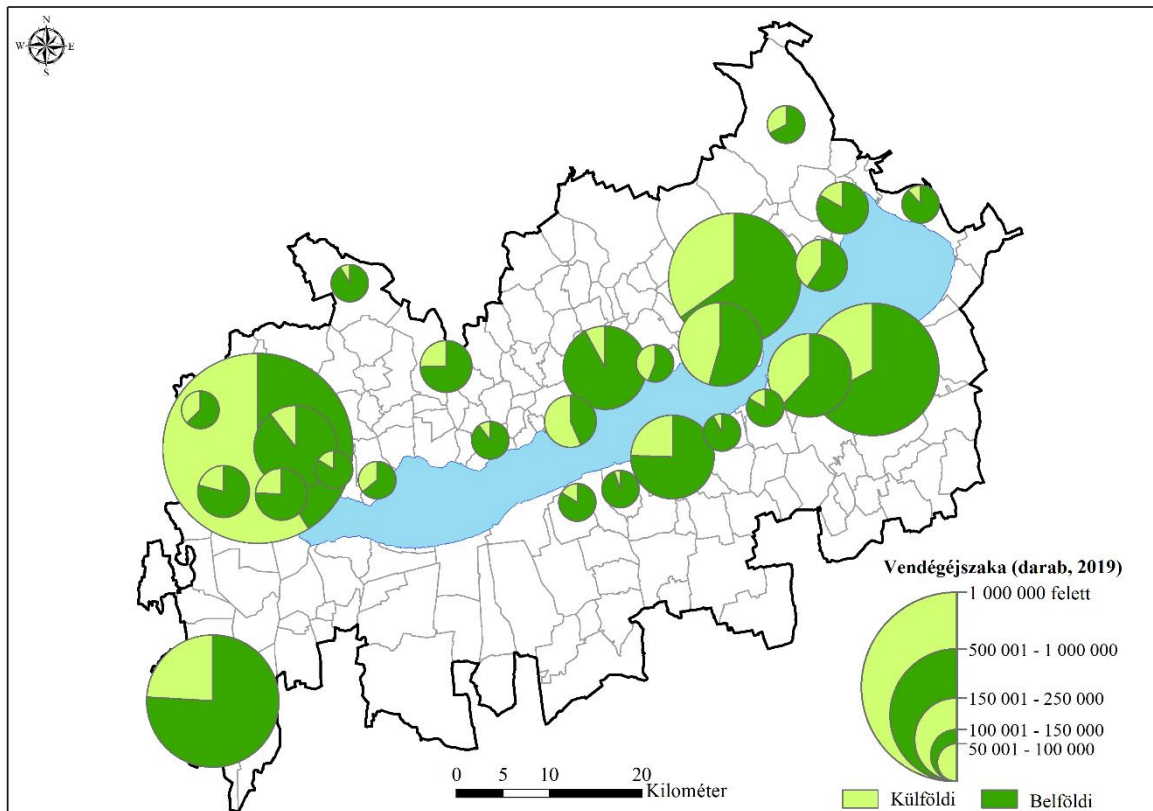
1. ábra: A Balaton turisztikai térség rendezvényeinek térbeli, időbeli és típusok szerinti megoszlása 2019-ben

Forrás: csodalatosbalaton.hu és welovebalaton.hu alapján, saját szerkesztés

A Balaton turisztikai térségben a fogadóképesség hasznosításáról árulkodó vendégforgalmi adatok térképi ábrázolásával feltártam a térségre jellemző területi és strukturális különbségeket (2. ábra). Az egyes települések között jelentős eltérések mutatkoznak regisztrált vendégforgalom belföldi, külföldi megoszlásában. Megállapítható a külföldi vendégkör magasabb aránya az északi parti településeken, míg a déli partot inkább a belföldi kereslet választja úti célként.

2. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszaka számának térbeli eloszlása és küldőterület szerinti megoszlása a Balaton turisztikai térségben (2019)

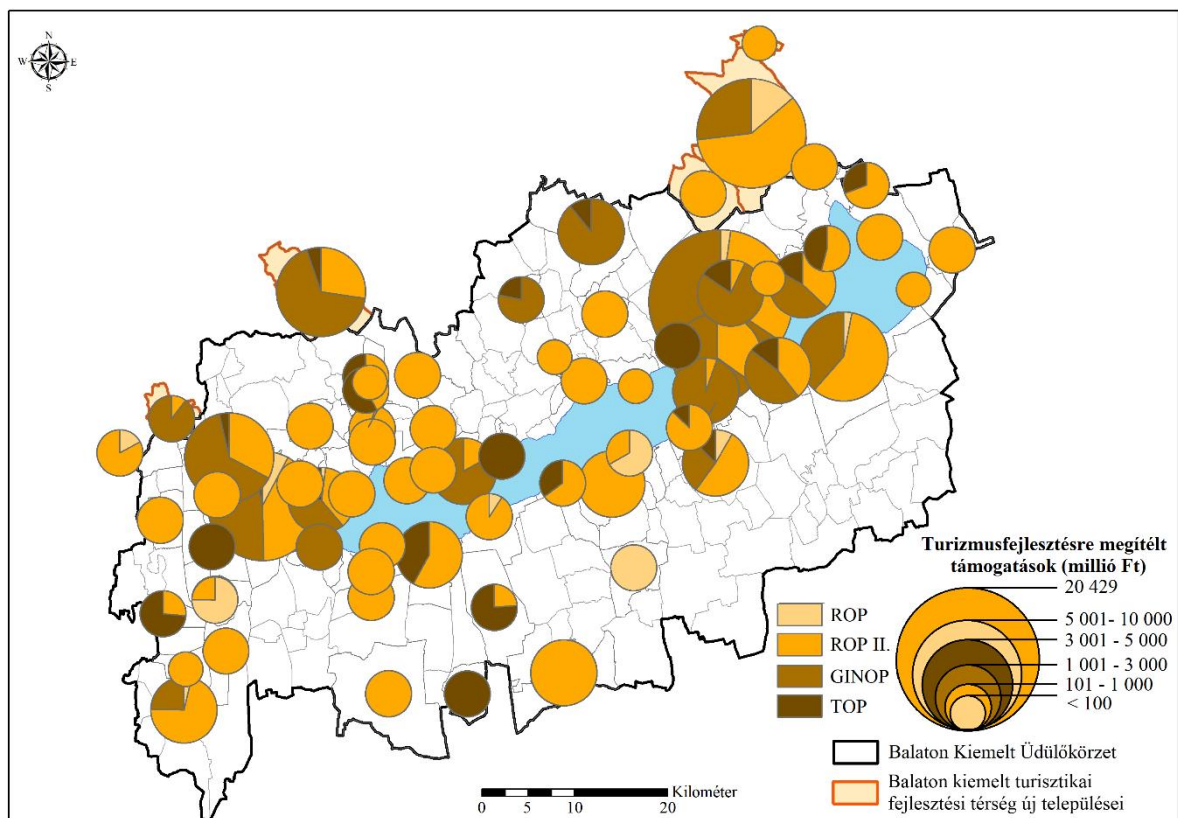
Forrás: KSH adatai alapján, saját szerkesztés

4.3. Megállapítást nyert, hogy az európai uniós források felhasználásával megvalósuló turisztikai fejlesztések a turisztikai kínálat összetételét kiszélesítették, területi koncentrációját növelték.

A turisztikai fejlesztések forrásallokációjának területi vizsgálatában a térképi ábrázolás jeleníti meg legjobban a területi differenciákat (3. ábra). A forrásallokációs vizsgálatok során megállapítást nyert, hogy a település térbeli elhelyezkedése mentén szignifikáns eltérés volt tapasztalható. A part menti települések átlagosan allokált turisztikai támogatásai 8,48-szorosan meghaladják a nem part menti településeket. A súlypont tehát határozottan a part menti települések mentén mozog. Az egyes fejlesztési ciklusokban megvalósuló, a turisztikai fejlesztéseket támogató operatív programokat alapul véve megállapítható, hogy az eltérések a tervezési időszakok előrehaladásával jellemzően növekedtek (1. táblázat).

A település térbeli elhelyezkedése mentén a beavatkozások prioritását vizsgálva megállapítást nyert, hogy a legnagyobb különbség a szolgáltatásfejlesztés, míg a legkisebb a TDM fejlesztés dimenziójában alakult ki. A TDM szervezetek támogatásában az átlagostól kisebb mértékű különbség mutatható ki a part menti és a háttértelepülések viszonylatában, azaz több Balaton-parttal nem rendelkező település is részesült desztináció menedzsmentet támogató forrásból.

3. ábra: A balatoni turizmusfejlesztésre dedikált források területi megoszlása 2004. május 1. és 2019. március 31. között

Forrás: palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso és a ropter.nfu.hu oldalak alapján, saját szerkesztés

A turizmusfejlesztési források kihelyezésénél a part menti települések növekvő forrásabszorpciós képességet mutattak, ezáltal a pályázati felhívásokban tapasztalható kiegészítő termékfejlesztések a Balaton-part felé tendáltak és a kínálat területi koncentrációját tovább fokozták.

1. táblázat: A part menti és a háttértelepülések turisztikai támogatásainak jellemzői operatív programonként

Operatív program	A part menti települések támogatásainak átlaga / a háttértelepülések támogatásainak átlaga	ANOVA F-próba értéke	Szignifikancia szint
Regionális Operatív Program (ROP) (2004-2006)	4,15	3,527	0,062
Regionális Operatív Programok (NYDOP, KDOP, DDOP) (2007-2013)	7,05	20,164	0,000
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) (2014-2020)	11,37	11,444	0,001
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) (2014-2020)	6,83	23,964	0,000
Összesítve	8,48	16,843	0,000

Forrás: saját szerkesztés, palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso és a ropter.nfu.hu oldalak alapján

4.4. A TDM szervezetek helyzete, tevékenységei és a térhasználat alakításra alkalmazott eszközei

A TDM szervezeti struktúra jelen van a Balaton turisztikai térségben, azonban munkájukat nehezíti a legutóbbi pályázati források visszavonása. A szakmai interjúkból világossá vált, hogy a kötelezően ellátandó feladataik mellett további fejlesztésekre nem áll rendelkezésre forrás. A működési forrásokat a helyi önkormányzatok egyéni preferenciái alakítják. A Magyar Turisztikai Ügynökség létrejöttével és az új Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia irányai alapján tevékenységük szerepe és szakmai legitimitásuk erősen megkérdőjeleződött, melynek következtében több helyi TDM szervezet szűkebb feladatköröket lát el, igazodva a korábbi Tourinform szerepéhez.

A kérdőíves felmérés alapján tevékenységeik szerteágazók, azonban az egyes szintek közti feladatellátás (helyi és térségi) nem különül el élesen a gyakorlatban, míg a regionális szint formálisan működik, gyakorlatilag nem végez érdemi tevékenységet.

A kérdőíves felmérés és a szakmai interjúk alapján megállapítható, hogy a Balaton turisztikai térségben sincs két teljesen egyforma lehetőségekkel és problémákkal küzdő desztináció és térségi desztináció menedzsment szervezet sem. A Balaton turisztikai térség TDM szervezetei jelentős arányban alkalmazzák napjaink korszerű attrakció- és látogatómenedzsment, valamint értékesítés ösztönző módszereit.

A *turisztikai kedvezménykártyák* használata az országos átlagot jelentős mértékben meghaladón van jelen, köszönhetően a TDM pályázatokból fejlesztett térségi kártyarendszereknek is, azonban a kártyák által biztosított kedvezmények megítélése még a TDM szervezetek munkatársainak körében is vegyes képet mutat a hasznosságukról. Ezt támasztja alá, hogy a főszezonban végzett felmérés alapján a vendégek alig 2%-a használta valamelyik desztináció kedvezménykártyáját.

A *mobilalkalmazások* a helyi TDM szervezetek körében népszerűbbek, azonban ezek adattartalma zömében a saját település adottságaira korlátozódik. Vagyis az egyes desztinációk közötti együttműködések erre a területre eddig még nem jelentek meg és véleményem szerint nem is fognak, mivel a helyi települési identitások máig meghatározóak, mely az egyes szintek feladatellátásának elkülönítését is hátráltatja.

Továbbá a legutolsó TDM pályázatai kiírás visszavonásra került és vélhetően a jelenlegi fejlesztési ciklusban már nem is kerül sor ennek megjelenésére. Annál is inkább, mivel a Magyar Turisztikai Ügynökség továbbra sem foglalt állást abban a kérdésben, hogy milyen szerepet szánanak az alulról felépülő turisztikai szerveződéseknek a jövőben.

A *tematikus utak* kijelölésével azok a Balaton-parttól távolabb fekvő települések is bekapcsolhatóak a turizmusba, amik önmagukban nem rendelkeznek olyan adottságokkal, mely miatt a Balaton térségében tartózkodó vendégek desztináció-képére felkerülhetnének. Egy jól megválasztott téma mentén azonban a TDM szervezetek tevékenységükkel ezekre a területekre is irányíthatják a vendégek figyelmét. A Balaton turisztikai térségben elsősorban a kerékpáros turizmus kínál lehetőséget a tótól távolabb fekvő települések bevonására, melynek gyakorlati példái is megjelennek a vizsgált térségben. A kerékpáros turizmus adottságainak fejlesztése azért is lehet kiemelten fontos a jövőben, mivel az erőteljes nyári szezon mellett megteremtené a lehetőséget a tavaszi és őszi szezon megerősítésének.

A TDM szervezetek többsége törekszik a turisztikai térhasználat befolyásolására a Balaton turisztikai térségben, azonban úgy vélem, hogy ezeknek a kezdeményezéseknek a főszezonon kívül eső időszakban lehet nagyobb szerepük. A térhasználat alakítására alkalmas eszközök a menedzsment szervezetek rendelkezésére állnak, azonban ezek szerepe a további szezonokban kaphat nagyobb jelentőséget.

4.5. A turisztikai térhasználat felmérésére irányuló kérdőíves vizsgálatot felhasználva említési és látogatottsági gyakoriságot vizsgáltam, valamint felhívtam a figyelmet a legvonzóbb hat település desztináción (Balaton turisztikai térség) belüli vonzáskörzetében rejlő különbségekre.

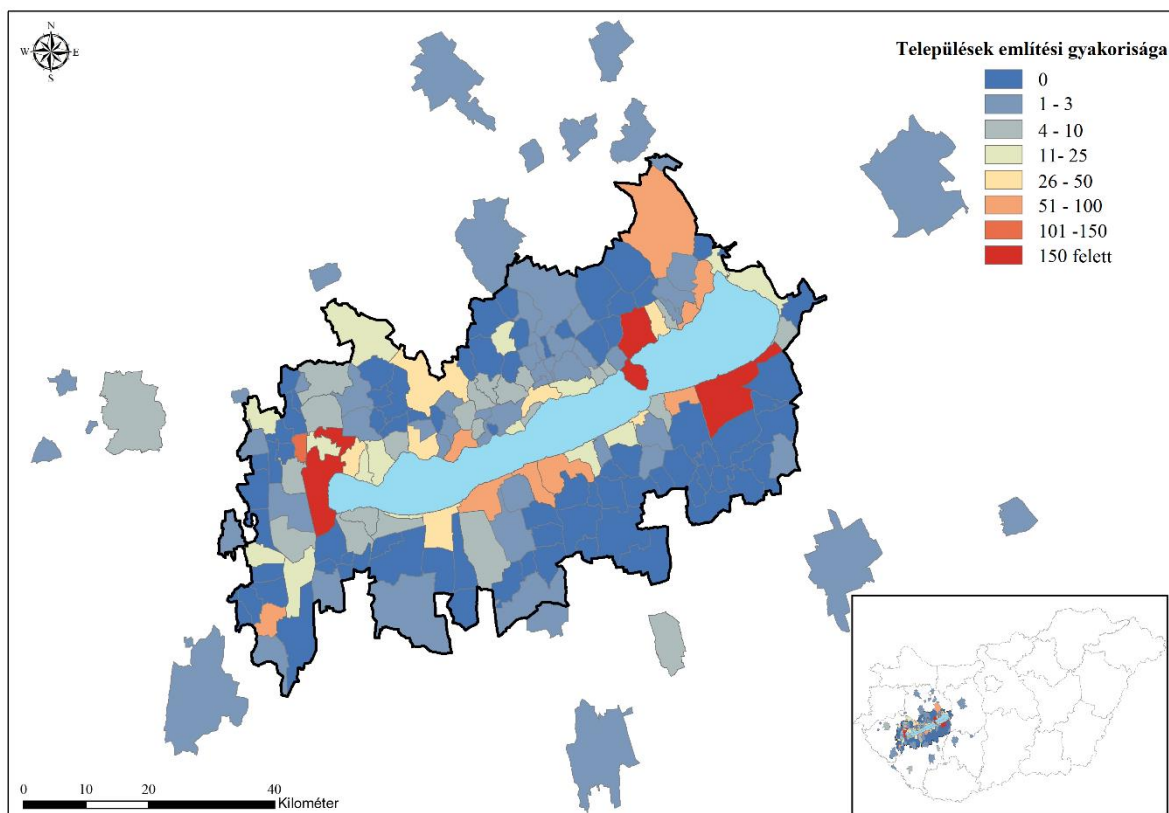
A Balaton turisztikai térség településeinek említési gyakorisága

A térhasználat vizsgálatával felfedezhetők a térsűrűsödési pontok, a perifériák, valamint a holt-terek is, megállapíthatók a turizmus szempontjából aktívabb és passzívabb zónák. A látogatók által felkeresett helyszínek kirajzolják a turisták térhasználatának fő irányait.

A térhasználat vizsgálata során alkalmaztam a *települések említési gyakoriságát*, ami megmutatja a vendégek által turisztikai céllal meglátogatott településeket és szálláshelyük települését, azaz a vizsgált területi egység legnépszerűbb és legforgalmasabb színtereit. A vendégek által bejárt térpályák alapján a Balaton turizmusának területiségéről ad képet, amelyen belül erőteljes koncentrációt figyelhetünk meg (4. ábra).

Mivel tartalmazza a megkérdezettek szálláshelyének települését is, ezért az elsődleges szuprastruktúra elemei jelentősen befolyásolták értékét. Balatonfüred, Keszthely, Siófok és Tihany is 20% feletti értékkel tekinthetők a legforgalmasabb településeknek. Kérdőíves vendégkörfelmérésem alapján a Balaton turisztikai térség turisztikai térhasználatának centrumai a tóparti települések, azonban a centrumhoz tartozik egészségturisztikai adottságai révén Hévíz és Zalakaros, valamint kulturális örökségei, gazdag programkínálata és állatkertje révén 2023-ban Európa Kulturális Fővárosa, Veszprém is.

4. ábra: A Balaton turisztikai térség településeinek említési gyakorisága

Forrás: saját felmérés, n=773

A disszertációban vizsgáltam a desztináción belüli mobilitást, a szálláshelyük településén maradó és a desztináción belül utazó vendégek megoszlását. A válaszadók negyede (25,74%)

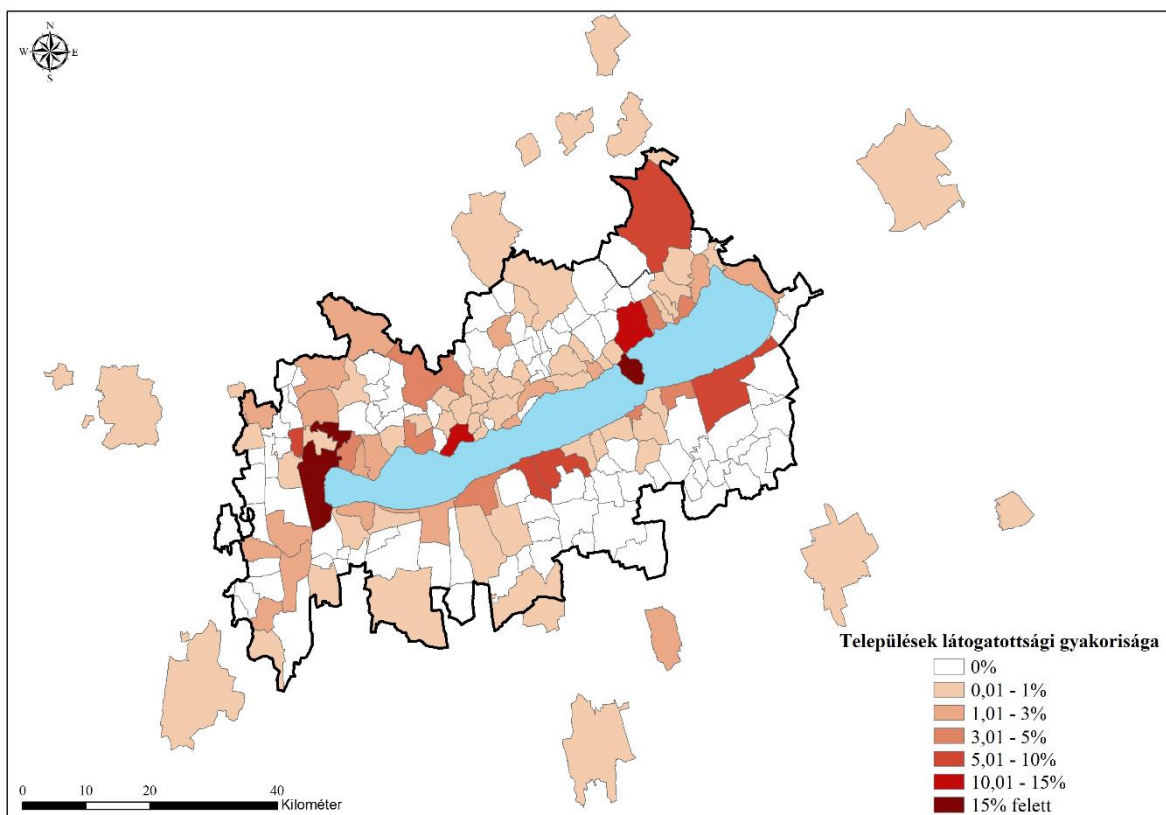
csupán a szálláshelye településén tartózkodott utazása során. A szálláshelyük településén legnagyobb arányban a Siófokon megszállók maradtak (kétharmaduk), Zalakaroson pedig a turisták több mint fele nem hagyta el a fürdővárost. Mindkét településen az átlagnál nagyobb arányban (3,5-3,5 megjelölt tevékenység) folytattak turisztikai tevékenységeket a szállóvendégek, tehát a motivációjukhoz társuló igényeiket a legnagyobb arányban ezeken a településeken tudták kielégíteni ezeken.

A Balaton turisztikai térség településeinek látogatottsági gyakorisága

A Balaton turisztikai térség településeinek *látogatottsági gyakorisága*, vagyis a vendégek desztináción belüli mozgásai (mozgássűrűség) által kirajzolt desztináció-kép számos pontján eltér az említési gyakoriság térbeli mintázatától. A látogatottsági gyakoriság azt mutatja meg, hogy melyek voltak azok a települések a térségben vagy azon kívül, amelyre a vendég a szálláshelye településéről ellátogatott, tehát olyan szolgáltatással vagy élményígérettel bírt, ami miatt hajlandó volt elhagyni szálláshelye települését. A válaszadók átlagosan további 1,8 települést kerestek fel, ugyanakkor azoknál a vendégeknél, akik másik településre is ellátogattak, ez a szám átlagosan 2,5 volt.

A települések látogatottságának vonatkozásában Siófok, Balatonfüred az élmezőnybe tartozik ugyan, de jelentősen elmarad Tihanytól és Keszthelytől. A megkérdezettek háromnegyede Balaton-parti településeket választott úti célul. A desztináción belüli mozgások alapján a centrumhoz sorolható egy-egy kiemelkedő vonzerővel bíró háttértelepülés (Sümegeg és Tapolca), a fürdővel rendelkező települések (Hévíz, Zalakaros és Kehidakustány), valamint Veszprém is növekvő mértékben tagozódik be a Balaton turisztikai térségbe (5. ábra).

5. ábra: A Balaton turisztikai térség településeinek látogatottsági gyakorisága

Forrás: saját felmérés, n=773

Az attrakciók és a programkínálat csoportosításával és értékelésével létrehozott mutatók alkalmazásával erős, lineáris kapcsolat mutatható ki a nyári programkínálat, valamint a turisztikai potenciál és a desztináción belüli mozgások célpontjai között. A szignifikáns kapcsolat némileg erősebb a rendezvények vonzerőértéke és a település látogatottsága között (0,832), mint a turisztikai potenciál és a települések látogatottsága (0,745) között. A vendégmegkérdezésre alapozva elmondható, hogy a rendezvények szerepe a desztináción belüli mozgások kiváltásában jelentős tényező.

A vendégkörfelmérés rámutatott arra is, hogy a keresletről rendelkezésre álló statisztikák önmagukban elavultak és nem alkalmasak a desztinációk lehatárolásra. Számos olyan település található a Balaton turisztikai térségben, amelyek a regisztrált vendégszámok tekintetében jelentősen elmaradnak akár a szomszédos településtől is, mégis a már desztinációban tartózkodó vendégek nagy arányban keresik fel azokat. Ilyen település például Tihany, mely a Balaton desztináción belüli mozgások legnépszerűbb célpontja volt. Példaként említhető még Szigliget, Tapolca vagy Sümeg is, amely egy-egy kiemelkedő attrakciójának köszönhetően vált kedvelt célponttá, valamint Keszthely is. Keszthely vendégforgalma jelentősen elmarad a szomszédos Hévíztől, azonban a Balaton turisztikai térségen belüli mozgások második legnépszerűbb helyszíne.

A Balaton turisztikai térség településeinek belső vonzáskörzete

A desztináción belüli mozgások legnagyobb leggyakoribb célpontjai esetében (Tihany, Keszthely, Balatonfüred, Badacsonytomaj, Siófok, Balatonboglár) a látogatottsági gyakoriság logikai irányának megfordításával alkottam meg a kiválasztott települések belső vonzáskörzetét.

A desztinációban tartózkodó turisták által legnagyobb arányban látogatott település Tihany. A legjelentősebb küldőterülete Balatonfüred. Összességében a Tihanyba látogatók kevesebb, mint negyede tartózkodott rövidebb ideig (1-3 éjszaka) a desztinációban.

Keszthely vonzáskörzete kisebb, valamint közelebb fekvő településekre terjed ki, mint Tihanyé. Vonzáskörzete az északi parton egészen Badacsonyig, a déli parton Fonyódig is elnyúlik, a távolabbi településekről csupán néhány főt vonz, akik jellemzően (82,3%) 4 éjszakát vagy hosszabb időt töltenek a desztinációban. A legtöbb látogató Hévízről érkezett. A város kedvezőtlen szálláshely struktúrájáról árulkodik, hogy a Hévízről Keszthelyre látogató vendégek 42,8%-a balatoni, vízparti pihenés miatt döntött Keszthely mellett.

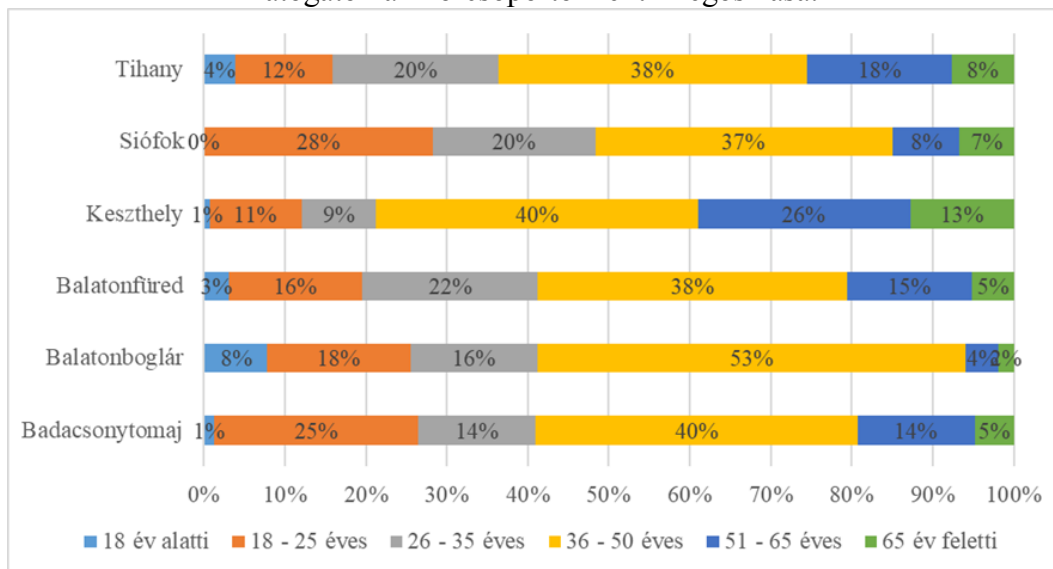
A desztinációban tartózkodó turisták körében a Balaton turisztikai térség harmadik legnépszerűbb települése Balatonfüred, ahol a desztinációban rövid tartózkodási idővel rendelkező vendégek aránya (29,9%) a legmagasabb volt. A látogatók több mint fele a környező településekről (Alsóörs, Balatonalmádi, Csopak, Tihany, Veszprém, Zánka) érkezett.

Badacsonytomaj kínálatára a desztináció vendégeinek több mint 10%-a volt kíváncsi. A legtöbb desztinációban tartózkodó vendég Balatonfüredről, Keszthelyről, Fonyódról és Balatonlelléről érkezett, ugyanakkor a desztináció távolabbi, elsősorban part menti településeiről is képes volt vendégeket vonzani. A népszerűbb településekkel összevetve megállapítható, hogy nagyobb arányban keresték fel a Balaton déli partjáról (37,6%). Bár programkínálata meglehetősen gazdag, ennek ellenére a látogatók kevesebb, mint 15%-a érkezett kifejezetten a programok miatt. Sokkal inkább jellemző motivációs tényező a borfogyasztáshoz illeszkedő gasztronómiai (28,9%) és vendéglátóhely (22,4%) kínálat.

A déli part települései közül a desztináción belüli mozgásokat legnagyobb mértékben Siófok (8,9%) és Balatonboglár (6,7%) váltotta ki. Mindkét város desztináción belüli vonzáskörzete jellemzően a tó déli partjára terjed ki, azonban Siófok esetében a Balaton keleti medencéje körüli települések is nagyobb mértékben tudtak bekapcsolódni.

A Balaton turisztikai térségen belüli mozgások által kijelölt TOP6 település vonzáskörzete mellett érdekes képet mutat a településeket felkeresők demográfiai jellemzői is (6. ábra). A vendégek korszerkezetét vizsgálva megállapítható, hogy Siófok és Badacsonytomaj nagyobb arányban képes vonzani a fiatalokat, mint a többi település. A Keszthelyre látogatók majdnem négyötöde 36 évnél idősebb, mely alapján arra lehet következtetni, hogy a város kínálata a családosok és középkorúak, illetve idősök körében népszerű. Balatonbogláron ezzel szemben a 18 év alattiak és a 36-50 évesek aránya a legmagasabb, vagyis a családdal utazók kedvelt célpontja, ahol az 50 év feletti aránya elenyésző volt.

6. ábra: A Balaton turisztikai térségen belüli mozgások által kijelölt TOP6 település látogatóinak korcsoportonkénti megoszlása:

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

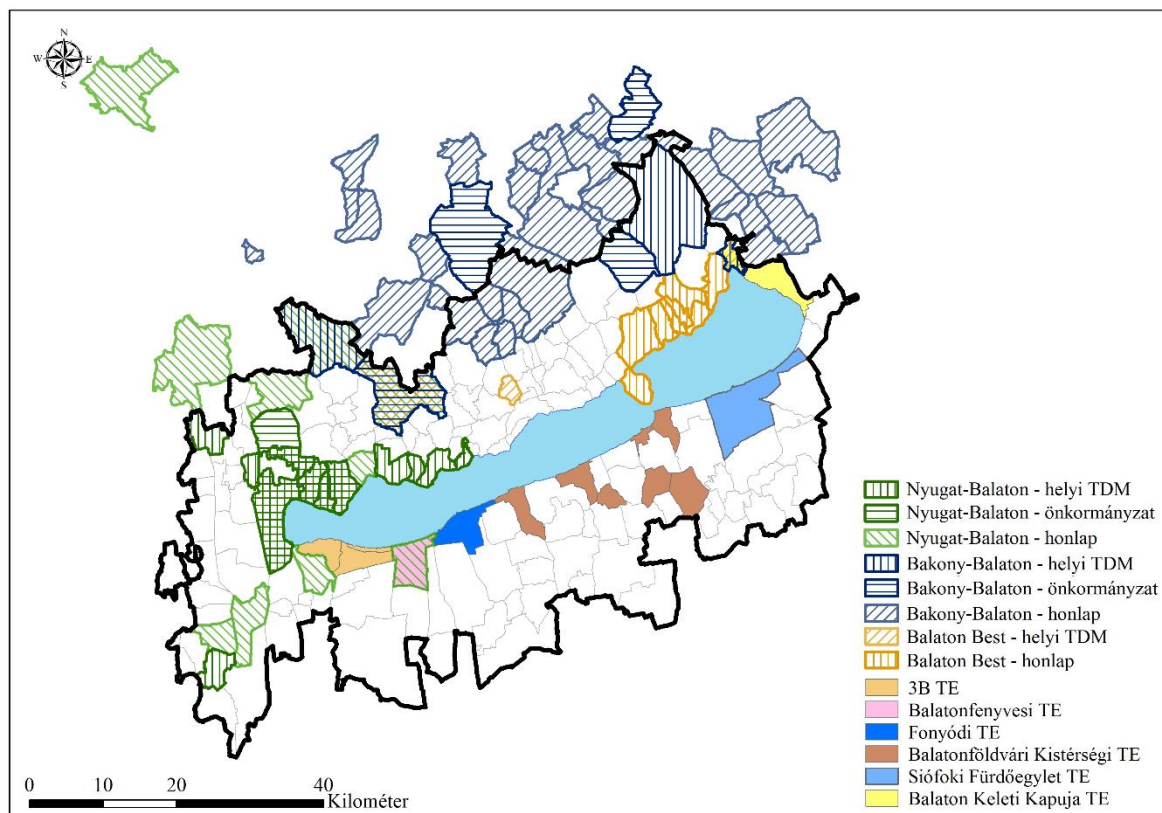
4.6. A dolgozatban vizsgáltam a térségi TDM szervezetek működési területe által kijelölt desztinációk határai milyen mértékben fedik le a desztinációban megszálló vendégek turisztikai térhasználatát által kijelölt desztinációt.

A helyi TDM szervezetek és önkormányzatok együttműködésével létrejövő és a különböző marketing kapcsolatokkal kibővülő térségi TDM szervezetek működési területének határai jelentik a desztináció vélt határait. Mivel együttműködések által kijelölt területről van szó, nem tekinthető egy állandó állapotnak, hanem mindinkább egy folyamatosan pulzáló, változó egység, melynek alakításában a menedzsmentnek kiemelt szerepe van. A TDM szervezetek az attrakció-és látogatómenedzsment módszerek széles tárházával a meglátogatásra érdemes területek körét ki tudják bővíteni.

Véleményem szerint a desztinációk valós határainak kijelölését a turisták célterületen belüli és desztinációk közti mozgásainak feltárása teszi lehetővé. A feladat nehézségét fokozza, hogy minden turista individuum, motivációjától és tartózkodási idejétől függően mozog a meglátogatott térségben.

A Balaton turisztikai térség területén működő TDM szervezetek területi elhelyezkedését, valamint a térségi TDM szervezetek kapcsolati hálóját a 7. ábra szemlélteti. A disszertációban mindhárom balatoni térségi TDM szervezet működési területét, illetve az együttműködés által kijelölt településeken megszálló vendégek térbeli mozgásait összevettem, azonban terjedelmi korlátok miatt a Nyugat-Balaton térségi TDM szervezet példáján került térképi ábrázolással illusztrálásra.

7. ábra: A Balaton turisztikai térség helyi TDM szervezetei és a térségi TDM szervezetek kapcsolati hálója

Forrás: west-balaton.hu, balatonbest.hu, bakony-balaton.hu, a Magyar Turisztikai Desztináció Menedzsment Szövetség (MTDMSz) 2016. alapján saját szerkesztés

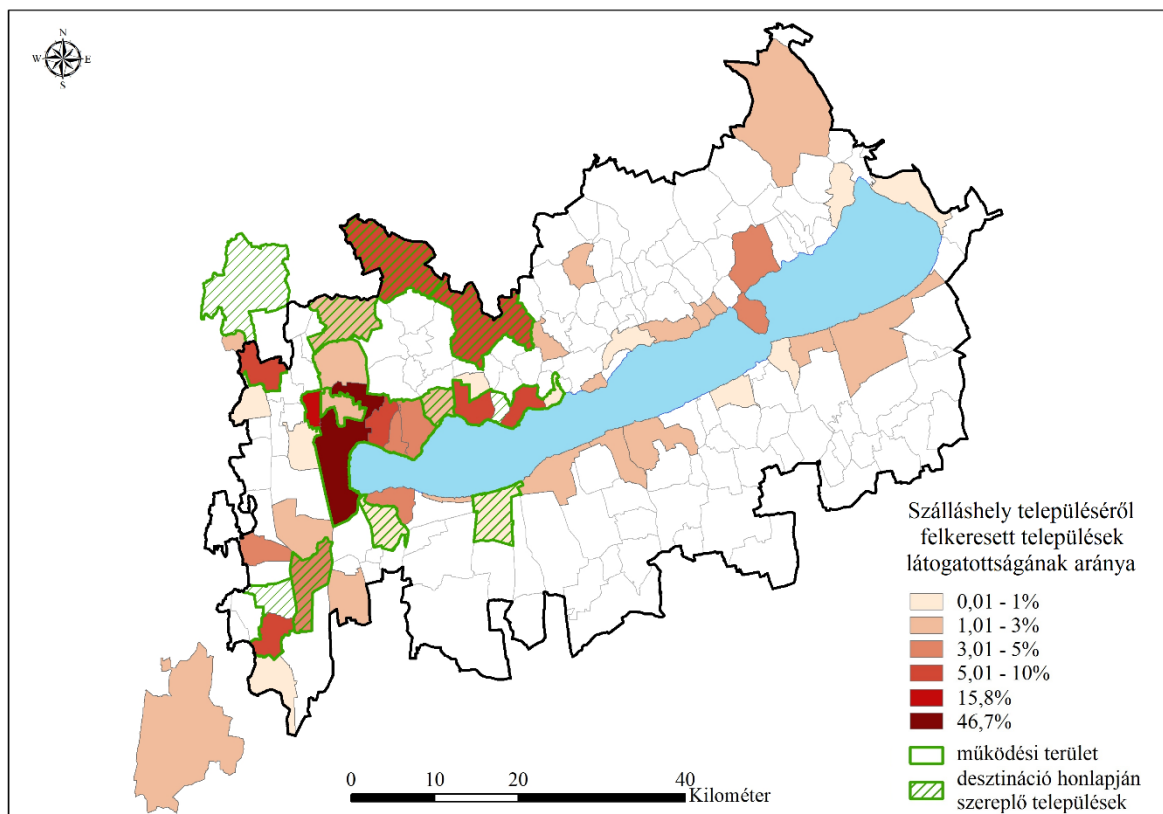
A kereslet által kijelölt és a menedzselt területeket összevetve megállapítottam, hogy a vizsgált mintaterületen tevékenykedő térségi TDM szervezetek működési területe és a turisták mozgása által kijelölt területek átfedése vegyes képet mutat. A legnagyobb mértékben, 70%-ot meghaladó arányban a Nyugat-Balaton térségi TDM szervezet tevékenysége által kijelölt területen belül maradtak a vendégek. A térség szinte minden igényüket ki tudta elégíteni, köszönhetően széles termékkínálatának, a szolgáltatások széles és egyre bővülő körének és a térségi marketingmunka eredményességének. A desztináció weboldalán található település leírások, a térség termékeinek egységes arculatú kommunikációja (turisztikai kedvezménykártya, tematikus kiadványok) eredményesen járult hozzá ahhoz, hogy a vendégek a meglátogatott célterületen belül maradtak utazásuk ideje alatt (8. ábra).

A Balaton Best térségi TDM szervezet által kialakított együttműködésben a kulturális turizmus a vízparti turizmus egyenrangú partnere, azonban a menedzsment tevékenysége oly mértékben fókuszál a part menti településekre, hogy emiatt alacsonyabb arányban képes a területén tartani a vendégeket. Helyzetét nehezíti, azonban a desztinációba érkező vendégek számára előnyös Veszprém és Siófok közelsége. A desztináció vélt határain belül megszállók harmadik legnagyobb látogatóforgalmat realizáló települése Veszprém, kulturális örökségének és állatkertjének köszönhetően a térségben nyaralók kedvelt célpontjává vált. A térségben megszállók desztináción belüli mozgásának 60,4%-a irányult az együttműködő területekre.

A Bakony és Balaton térségi TDM szervezet a két eltérő kínálattal rendelkező táj elemeit vegyíti, azonban kommunikációjukban („Bakony és Balaton – Nemes tájak, örök

emlékek”) a vidéki turizmus és a Bakony aktív és kulturális turisztikai kínálata jelentkezik hangsúlyosabban. A desztináció területe jelentős részben a Balaton turisztikai térség határain kívül esik, ugyanakkor legnagyobb húzónevei (Veszprém, Sümeg, Tapolca, Eplény) a Balaton turisztikai térséghez tartoznak. A főszezonban végzett felmérés alapján a desztináció vendégeit a Balaton-part nyújtotta kikapcsolódás lehetősége vonzotta. Emiatt a desztináción belüli mozgások aránya jelentősen elmarad (22,8%) a másik két térségi szervezetnél tapasztalt értéktől. A térhasználat centrumai (Alsóörs, Balatonalmádi, Balatonfüred és Tihany) Veszprémet leszámítva a térség határain kívül esnek. A térhasználati vizsgálat ezen eredményei nem a Bakony és Balaton TDM szervezet munkáját kérdőjelezzik meg, csupán arra hívják fel a figyelmet, hogy a nyári időszakban még a különböző okokból a Balatontól távolabb szálláshelyet foglaló vendégek desztináción belüli mozgása is a Balaton vízparti turizmusának kínálata felé tendál.

8. ábra: A Nyugat-Balaton térségi TDM szervezet működési területén megszálló vendégek térbeli mozgásai

Forrás: west-balaton.hu és saját felmérés alapján, saját szerkesztés, n=198

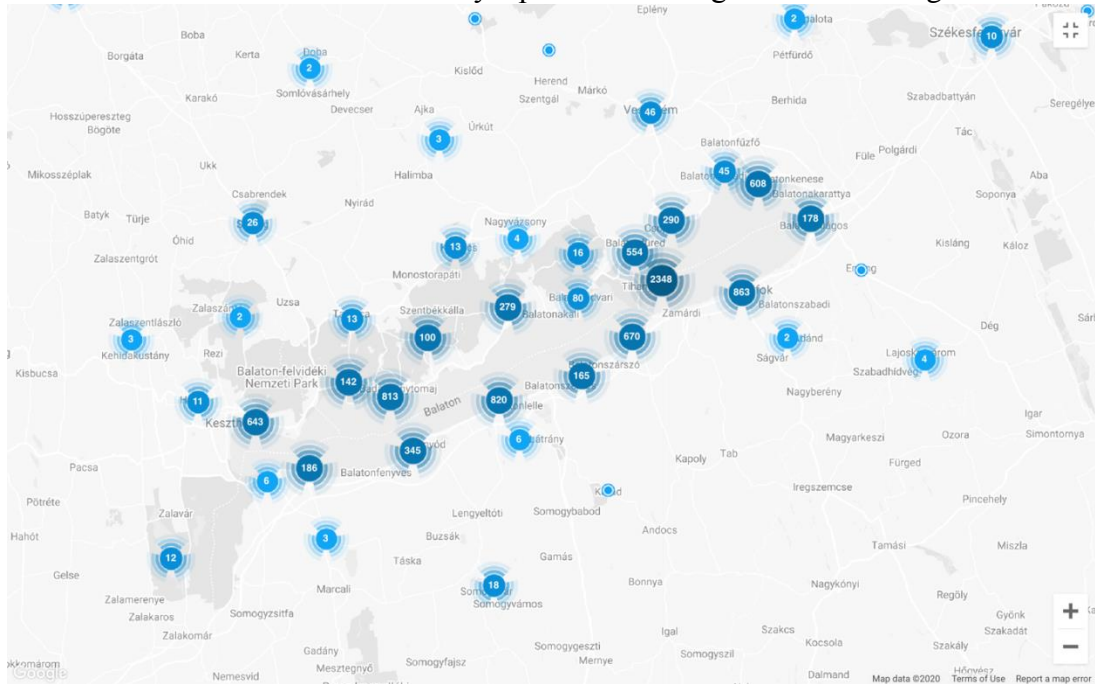
4.7. Balaton az Instagramon!

A social listening, vagyis a közösségi média nyomon követésével és tartomelemzéssel a felhasználók közösségi média bejegyzéseit elemezhetjük, amelyet a márkaépítésben, a versenytársak tevékenységeinek nyomon követésére, a vendégek, fogyasztók tapasztalatait megismerve az elégedettségük növelésében is felhasználhatunk. A módszerrel a vendégek desztinációról alkotott képe még jobban és közvetlenebbül megismerhető.

Közösségi média tartomelemzéssel kísérletet tettem a Balaton területiségéről alkotott mentális térkép felmérésére. A balatoni pihenéshez kapcsolódó kulcsszavakat választottam ki, és azok földrajzi helyzete alapján a balatoni turizmus területiségéről kialakított képet

kívántam tovább árnyalni. A kutatás során a SentiOne tartalomelemző szoftverrel a 2018. január 1. és 2018. december 31. között megosztott nyilvános tartalmakat vizsgáltam (9. ábra).

9. ábra: A #balaton címkével ellátott fényképek területi megoszlása az Instagramon 2018-ban

Forrás: saját szerkesztés, SentiOne

A leggyakoribb kulcsszavak és a bejelentkezések helyszínének területisége a Balaton vonzásának területiségéhez nyújtott érdekes információkat, azonban önmagában a turisztikai térhasználat mérésére nem alkalmas módszer.

5. Az eredmények hasznosításának lehetőségei

A disszertáció eredményei a desztinációk vélt és valós határainak további vizsgálatára hívja fel a figyelmet. A klasszikus, pusztán a kereslet vendégforgalmi mutatóin, elsősorban vendégéjszaka szám alapú megközelítésen túllépve a kereslet térbeli mozgásait is figyelembe vevő desztináció lehatárolások szükségességét szorgalmazza.

A későbbiekben a kutatás egyik lehetséges irányvonala lehet egy kutatócsoport felállítása, vagy meglévő kutatócsoport munkájába integrálva a következő évben vagy években kontrollvizsgálatot végezni. A főszezonon kívül a tavaszi és őszi szezonra kiterjesztett kutatás a Balaton turisztikai térség turisztikai térhasználatának pontosabb megismerését tenné lehetővé, melyre alapozva a Balaton kiemelt fejlesztési térség desztinációfejlesztési stratégiája is épülhetne.

Egy másik fontos kutatási irány lehet a turisztikai térhasználatot befolyásoló tényezők, benne a kínálati oldal elemeinek, a közlekedési infrastruktúrának súlyozása, kísérlet a tényezők modellezésére.

Érdekes eredményekkel szolgálhat a vizsgált célcsoportot nem pusztán turistákra, hanem az üdülőkörzetben második otthonnal rendelkezők csoportjára is kiterjeszteni.

További érdekes területe lehet a kutatásnak a balatoni turizmusfejlesztésre szánt források allokációjának elemzése kapcsán egyrészt az egyes támogatást igénylők csoportjára vetítve optimális támogatási összegek és felhívás keretösszegek meghatározása, másrészt a legnépszerűbb települések eredményeit összekapcsolni a turisták térhasználatának vizsgálatával.

A témakörben megjelent publikációk jegyzéke:

1. **Horváth Z.** – Alpek L. (megjelenés alatt): Területileg kiegyensúlyozott vagy kiegyensúlyozatlan turisztikai fejlesztések? – Turisztikai forrásallokációs vizsgálatok a Balatonnál. *TURIZMUS BULLETIN*
2. Horváth G. – **Horváth Z.** (2019): Stratégiai tervezés a TDM szervezeteknél? A Balaton térség példája. *TURISZTIKAI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI TANULMÁNYOK*, 4. 1. pp. 64-73.
3. Nezdei, Cs. – **Horváth, Z.** (2019): Development Directions and Opportunities of Market Places in the Balaton Region Especially Concerning Local Producers' Markets. *EUROPEAN COUNTRYSIDE*, 11. 3. pp. 370-387.
4. **Horváth Z.** – Pálfi A. – Aubert A. (2018): A desztinációfejlesztés hangsúlyainak változása a Balaton turisztikai régióban. *TURISZTIKAI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI TANULMÁNYOK*, 3. 3. pp. 44-56.
5. Aubert A. – Barcza A. – Gonda T. – **Horváth Z.** – Pálfi A. (2017): Paradigmaváltás(ok) a magyarországi turisztikai desztinációk fejlesztésében és menedzselésében. *TURIZMUS BULLETIN*, 17. 1-2. pp. 15-25.
6. **Horváth Z.** (2017): Az örökségek turisztikai hasznosításának módszerei - a családnév, mint márka a turizmusban. In: András I. – Rajcsányi-Molnár M. (szerk.): *East-west cohesion: strategical study volumes*. Čikoš Group, Szabadka, pp. 260-268.
7. **Horváth Z.** – Köbli Á. – Morva T. (2017): A turizmuskutatás periferiáján - A hazai városnéző kisvonatok turisztikai szerepének és desztinációnkénti jellegzetességeinek vizsgálata térinformatikai (GIS) módszerekkel. *TURIZMUS BULLETIN*, 17. 3-4. pp. 4-12.
8. Nezdei, Cs. – **Horváth, Z.** – Mohos, M. (2017): Marketplaces as additional touristic products in the Balaton Resort Area. In: Pavkov Hrvojević, M. (Eds.) *17th Contemporary Trends in Tourism and Hospitality: NEW SPACES IN CULTURAL TOURISM*. University of Novi Sad, Department of Geography, Tourism and Hotel Management, Serbia, Novi Sad, pp. 126-135.
9. Aubert A. – Gonda T. – **Horváth Z.** – Pálfi A. (2016): TDM szervezetek Magyarországon: múlt, jelen, jövő. In: Hanusz Á. (szerk.): *Turisztikai jövőkép Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyében*. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség (SZSZBMFÜ), Nyíregyháza, pp. 77-90.
10. **Horváth Z.** – Magyar-Papp J. – Pálfi A. (2016b): A turisztikai térhasználat és a desztináció menedzsment összefüggései. *MODERN GEOGRÁFIA*, 2016/IV. pp. 1-14.
11. **Horváth Z.** – Morva T. – Köbli Á. (2016a): Keszthely turisztikai szuprastrukturájának átalakulása. In: Pajtókné Tari I – Tóth A (szerk.): *Magyar Földrajzi Napok 2016: konferenciakötet: VIII. Magyar Földrajzi Konferencia, XVI. Geográfus Doktoranduszok Országos Konferenciája, Oktatás-módszertani és Földrajztanári Konferencia*. Magyar Földrajzi Társaság, Agria Geográfia Alapítvány, Eszterházy Károly Egyetem, Eger, pp. 823-831.
12. Köbli, Á. – **Horváth, Z.** (2016): The study of possibilities of co-operation in tourism on the bases of Hungarian spa towns. *CZECH HOSPITALITY AND TOURISM PAPERS*, 12. 26. pp. 100-112.
13. **Horváth Z.** – Papp J. (2015): Második generációs QR-kódok alkalmazása a turisztikai térhasználat alakításában - nyugat-balatoni kerékpár túra-útvonalak példáján. In: Keresztes G. (szerk.): *Tavaszi Szél 2015 / Spring Wind 2015 Konferenciakötet: I. kötet*. Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, Eger pp. 511-520.

14. Pálfı, A. – Nemes, V. – **Horváth, Z.** (2015): Tourism destination management offices in the tourism region of Balaton. *TRANSYLVANIAN JOURNAL OF TOURISM AND TERRITORIAL DEVELOPMENT*, 1. 1. pp. 70-77.
15. Köbli, Á. – **Horváth, Z.** (2014): Cooperation and/or competition between Hévíz and Keszthely. In: Jiří, Ježek et al. (eds.): *Creativity, culture and tourism in the urban and regional development*. University of West Bohemia, Pilsen, pp. 41-52.
16. **Horváth Z.** – Köbli Á. – Morva T. (2017): Az egészségturizmus hatása a települések életére – településmorfológiai vizsgálatok Kehidakustányban. *TELEPÜLÉSFÖLDRAJZI TANULMÁNYOK*, 6. 1. pp. 41-55.
17. **Horváth Z.** – Köbli Á. (2016): Az együttműködés lehetőségei és kockázatai két szomszédos fürdőváros példáján. In: Berghauer S. – Dnyisztrjanszkij M. – Fodor Gy. – Gönczy S. – Izsák T. – Jakab N. – Molnár J. – Molnár D. I. – Papp G. – Sass E. – Vince T. (szerk.): *Társadalomföldrajzi kihívások és adekvát válaszlehetőségek a XXI. század Kelet-Közép-Európájában*. Social geographical challenges and search for adequate answers in East-Central Europe of the 21st century: International Geographical Conference: Nemzetközi Földrajzi Konferencia, Beregszász, Ukrajna, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola pp. 511-518.